УДК 343.71

Олександра Іванович КРИВЕНКО,
здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ВИДИ ШАХРАЙСТВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

З початку XXI століття Інтернет остаточно закріпив за собою статус невід'ємної частини життєдіяльності людства. Приблизно у цей час починає з'являтися велика кількість соціальних мереж, торгових майданчиків та інших «організацій», що надають послуги в різних сферах життєдіяльності. Окреслені нововведення швидко набирають популярність і в першу чергу це пов'язано з тим, що Інтернет пропонує значно нижчу ціну, аніж в звичного роду торгових місцях, більшу кількість послуг та асортимент, в тому числі рідкісні та заборонені для вільного продажу товари, і все це для зручності здебільшого сконцентровано на одному Інтернет ресурсі. В той же час, Інтернет надає можливість розрахунків за отримані послуги та товари електронними платіжками. На жаль, не завжди ці технології використовуються на благо. У наші дні існує величезна кількість прийомів і хитрощів, вигаданих для того, щоб шляхом обману, тобто шахрайства, заволодіти майном інших осіб. Зокрема, враховуючи, що Інтернет є практично непідконтрольною правоохоронним органам сферою життєдіяльності людства, він притягує до себе увагу злочинного середовища, який маніпулюючи людськими почуттями (починаючи від допомоги, благодійності ближньому, армії, державі, до банального почуття – жадібності, бажання максимально заощадити, отримати безкоштовні подарунки тощо) намагається заволодіти чужою власністю, коштами та іншими матеріальними та нематеріальними об'єктами спираючись на можливості Інтернету, при цьому уникнути відповідальності, оскільки спілкування та домовленості відбуваються у віртуальному просторі. Принагідно зазначимо, що результати аналізу емпіричного матеріалу свідчать про те, що сьогодні навіть приблизну кількість способів підготовки та вчинення шахрайств за допомогою Інтернету не можливо чітко визначити, оскільки кожного дня злочинці вигадують нові. З цього приводу слід навести думку американського Девіда Пога, який виділив найбільш види шахрайства в Інтернеті. Зокрема, вказаний дослідник зазначає, що більшість користувачів знають способи «порівняно чесного відбирання грошей», й тим не менше мільйони людей щорічно страждає від вказаного виду злочинності, зокрема щорічно інтернет-шахраї отримують прибуток в розмірі 13 млрд. доларів. Разом з цим, складаючи свій рейтинг найпопулярніших видів мережевого шахрайства, Д. Пог дійшов простого висновку про те, що найдієвіші види

шахрайства будуються по одному і тому ж принципу – починаються з дуже цікавої пропозиції придбавання чогось або надання послуг (найчастіше – отримати безкоштовно те, що стоїть значних грошей), отримання на перед за це грошових коштів та зникання з поля зору потерпілої особи. Отже, до популярних видів шахрайства Д. Пог відніс такі:

1) нігерійські листи щастя (так звані повідомлення про те, що десь далеко помер родич, та залишив спадок потерпілому, та необхідно переказати кошти для вирішення всіх формальних питань);

2) онлайн-продаж (шахрай, прикидаючись покупцем, пише продавцеві, що готовий надіслати поштою чек, який покриває і вартість покупки і суму, яка необхідна для пересилки; продавець і справді отримує чек, оплачує відправку товару, а потім з'ясовується, що чек був фальшивий, продавець позбавляється як товару, так і грошей);

3) ідеальна дівчина (розповсюджений вид шахрайства на сайтах знайомств – «ідеальний» партнер бажає приїхати в гості до майбутньої потерпілої особи, однак не має коштів та позичає їх в нього, після чого пропадає зі зв'язку);

4) фішинг (шахраї присилають потенційній жертві лист з банку або платіжної системи, наприклад, PayPal, у листі написано, що з рахунком жертви є проблеми для вирішення яких необхідно перейти за посиланням з листа; найчастіше ця вимога супроводжується загрозою блокування банківського рахунку, після чого отримуючи персональні дані, всі кошти з банківських сайтів зникають);

5) підроблена банківська карта (популярний в США і Канаді вид мережевого шахрайства: жертва отримує повідомлення з електронної пошти щодо пропозиції отримати кредитну карту з великим лімітом і надзвичайно низькою процентною ставкою; все, що потрібно від жертви, – це внести невелику абонплату);

6) допомога друзям, знайомим чи іншим особам (найпопулярніша схема; може застосовуватися з використанням самих різних методів комунікації – електронної пошти, соцмереж, месенджерів; потерпіла особа отримує повідомлення від одного або навіть родича, в якому міститься опис якоїсь неприємності, яка трапилася з ним / нею; у будь-якому випадку терміново потрібні гроші, які необхідно вислати на певний рахунок);

7) робота на дому (шахраї пропонують жертвам високооплачувану роботу на дому. Однак, «здобувачу» потрібно спочатку щось купити – клей для марок, якесь обладнання, або ж сплатити хостинг для веб-сайту);

8) підроблений вірус (потерпіла особа відвідує якийсь сайт в Інтернеті, раптово вискакує віконце з попередженням «ваш комп'ютер заражений!», далі жертві пропонують пройти за посиланням для «сканування» комп'ютера і очищення від вірусів за сплату певної суми грошей) [1].

Аналіз практичної діяльності дозволяє стверджувати, що всі перелічені види шахрайства через мережу Інтернет, також є доволі розповсюдженими в Україні, окрім шахрайства пов'язаного із наданням грошей для допомоги, які, як правило, вчиняються через телефонну мережу.

В той же час, правоохоронними органами Російської Федерації список популярних шахрайств через Інтернет мережу значно розширено, зокрема до нього віднесено, окрім названих: SMS підтвердження реєстрації з одночасним переказом грошей; розповсюдження «унікальної» методики будь-якої діяльності; обман в Інтернет-казино; шахрайство щодо виграшу в лотерею; обман в Інтернет магазинах та соціальних мережах; різноманітні способи шахрайства з платіжними системами; шахрайство на договірних матчах; автосерфінг; обміни валют, грошей; шахрайство шляхом розповсюдження інформації про роботу в Інтернеті; шахрайство шляхом збору страхових внесків; шахрайство щодо отримання будь-якого виграшу; SMS шахрайство; шахрайство на оголошеннях по втраті документів [2].

Отже, аналізуючи вітчизняну правоохоронну практику, можна дійти висновку, що сьогоднішній кримінальній обстановці притаманні всі із перелічених видів шахрайства через мережу Інтернет, однак найбільш розповсюдженими в Україні є такі:

1) організація добровольчих, благодійних внесків, зокрема для хворих дітей та бійців АТО;

2) використання торгівельних електронних площадок, зокрема «HIFI FORUM», «OLX» тощо;

3) розповсюдження по акції або за заниженою ціною будь-яких товарів або речей;

4) продаж або пропозиція доставки за низькою ціною автомобілів на іноземній реєстрації, або під заказ у «сірих» автодилерів;

5) розповсюдження фішингових програм та вірусного програмного забезпечення;

6) продаж товарів у групах, які функціонують у соціальних мережах.

Список бібліографічних посилань

1. Кидалы-онлайн. Названы самые распространенные способы интернет-мошенничества // Новое время : сайт. URL: http://nv.ua/techno/gadgets/kidaly-onlajn-nazvany-samye-rasprostranennye-sposoby-internet-moshennichestva-75741.html (дата звернення: 22.10.2017).

2. Интернет-мошенничество – памятка для граждан // Министерство внутренних дел Российской Федерации : офиц. сайт. URL: https://xn--b1aew.xn--p1ai/document/1910260 (дата звернення: 22.10.2017).

Одержано 21.11.2017